

แนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา
ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
The Guideline for House-Life happiness in Ban Sichava,
Phathairin Sub –District, Lamplaimas District
Buriram Province

พระมหาอภิรมย์ ภัททโก/ปราภุสยาม
Phramah Apirom Pattago/Pragotsayam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
Mahaculalongkornrajavidyalaya University,Thailand

ekmcukk@gmail.com

Received September 6,2018; Revised November 20, 2018; Accepted January 14, 2019

บทคัดย่อ

แนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวาตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัยพบว่า

คิหิสุขนี้เป็นเครื่องชี้วัดความสุขของผู้ครองเรือนได้เป็นอย่างดี เพราะการดำเนินชีวิตในสามข้อแรกเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องเศรษฐกิจดี มีที่มาจากพระสูตรว่าด้วยการใช้สอยบริโภคนคือ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีบ่อเกิดของการบริโภครวมถึงสิ่งเสพบริโภคใช้สอยปรากฏชัดครั้งแรกในอัครคัมภีร์สูตร ซึ่งในพระสูตรดังกล่าวแสดงให้เห็นการเกิดขึ้นของจักรวาล โลกมนุษย์ และสรรพสิ่ง ตลอดถึงแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของการบริโภคใช้สอยอารยธรรมวัฒนธรรมวิถีชีวิต การแบ่งชนชั้นทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงวิกฤตปัญหาต่างๆทางสังคมหรือกล่าวให้สั้นก็คือ วิวัฒนาการ (Revolution) ของโลกทั้งด้านเจริญและด้านเสื่อมหรือด้านเกิดดับสลับหมุนเวียนไปตามเหตุและปัจจัย พระพุทธศาสนามองว่า บรรดาความสุข ทั้ง 4 นี้ อนุวัชสุขมีค่ามากที่สุด เพราะจะทำให้ชีวิตในการครองเรือนประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี

มีสติสัมปชัญญะในการจ่ายทรัพย์ที่หามาได้ โดยพิจารณาถึงคุณและโทษให้มีอิสระหลุดพ้นเป็นนายเหนือโภคทรัพย์หรือกล่าวในแง่หนึ่งนั้น เมื่อมีอนวัชชสุขแล้วสุขทั้ง 3 จะตามมาคือความสุขของคฤหัสถ์ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ (1) สุขมีทรัพย์ไว้ (2) สุขได้ใช้ทรัพย์ที่มี (3) สุขเพราะหนี้หมด (4) สุขหมดจดเพราะหน้าที่การงานดีงาม

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, การสร้างความสุข, หลักคิหิสุข

Abstract

The Guideline for Happiness Enhancement following Gihisukha Principle in Ban Sichava, Phathairin Sub –District, Lamplaimas District, Buriram Province was a qualitative research through documentary research focusing on the issue related to guideline for happiness enhancement following Gihisukha principle or house-life happiness of Ban Sichava, Phathairin Sub–District, Lamplaimas District, Buriram Province.

Findings of this research are as the followings:

Gihisukha is a crucial indicator of the happiness of layperson. That is because leading life directly with the first three principles of: economic security from the Sutta of Buddhist scriptures indicating consumption; the source of consumption including partaking, consuming and utilizing. This is evidenced in Agganna Sutta that indicates the occurrence of the universe, human beings and all existence and also the evolution of: consumption, utilization, civilization, culture, way of life, social stratification, governance and other social problems and crises. In short, the evolution of the earth both in growth and deterioration or existing and ending are all circulated by causes and factors. According to the four aspects of happiness in Buddhism, Anavajjasukha or happiness from leading a faultless life is the worthiest happiness that leading layperson's life to success: being a good model; being mindful in enjoyment of wealth by considering advantage and disadvantage; being free from slavery of wealth. In other words, if Anavajjasukha occurs, the other three blisses will follow. The happiness of laypersons, thus, includes 4 aspects: 1) happiness of ownership; 2) happiness of expenditure within one's ownership; 3) happiness of being free from debt; 4) happiness of leading a faultless work and life.

Keywords: Guideline, happiness enhancement, Gihisukha principle

บทนำ

กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชนนั้น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่ให้มากที่สุด ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปในลักษณะการขาดสมดุลของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งไม่อาจปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การล่มสลายทางวัฒนธรรมของชุมชน การให้ความสำคัญกับค่านิยมที่มุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการปรับเปลี่ยนลักษณะวิถีการดำรงชีวิตในชุมชนที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอกชุมชนมากกว่าปัจจัยภายในชุมชนเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต รากฐานของการสร้างสันติสุขในชุมชนตามหลักทางพระพุทธศาสนา มองว่า การมองโลกโดยไม่แบ่งเป็นขาวและดำอย่างชัดเจนนั้นเรียกอีกอย่างว่าการมองโลกแบบบอทธิภาวะ ทักษะการมองโลกดังกล่าวเป็นรากฐานของปฏิบัติการสันติวิธี เพราะทำให้ตระหนักว่ามีแต่สันติวิธีเท่านั้นถึงจะขจัดความเลวร้ายออกไปจากสังคมได้อย่างแท้จริง ในทางตรงข้าม การใช้ความรุนแรงนั้นทำได้อย่างมากเพียงแค่ขจัด “คนชั่วร้าย” ออกไปได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่ไม่สามารถขจัด “ความชั่วร้าย” ออกไปได้อย่างแท้จริง ความชั่วร้ายยังคงอยู่เพราะ 1) โครงสร้างหรือระบบที่หล่อหลอมเพิ่มพูนความชั่วร้าย เช่น ความเห็นแก่ตัว ความโกรธเกลียดหรือความอยุติธรรม ยังไม่ได้รับการแก้ไข 2) ความชั่วร้ายในใจของผู้คนยังมีอยู่ รวมทั้งในใจของผู้ที่เป็นฝ่ายขจัดคนชั่วร้าย ทั้งโครงสร้างหรือระบบที่ก่อปัญหาและความชั่วร้ายในใจผู้คนนั้นไม่สามารถขจัดหรือแก้ไขได้ด้วยความรุนแรงใดๆมีแต่จะต้องใช้สันติวิธีเท่านั้นถึงจะขจัดออกไปได้ ความรุนแรงนอกจากจะขจัดความชั่วร้ายออกไปไม่ได้แล้ว ในที่สุดยังกลับเพิ่มคนชั่วร้ายให้มีมากขึ้น แทนที่จะลดลง คนชั่วร้ายที่เพิ่มขึ้นนั้น ได้แก่ บุคคลที่ใช้ความรุนแรงกระทำกับผู้อื่น(แม้จะเพื่อพิทักษ์ความดีก็ตาม) และบุคคลที่เป็นเหยื่อของความรุนแรง ซึ่งเกิดความเคียดแค้นชิงชังและหันไปหาความรุนแรงที่เข้มข้นกว่าเพื่อตอบโต้ การมองโลกโดยไม่แบ่งเป็นขาวตรงข้ามอย่างชัดเจนนั้น มีความสำคัญสำหรับปฏิบัติการสันติวิธี เพราะปฏิบัติการสันติวิธีนั้นแท้ที่จริงคือการผสานสิ่งที่ดีเหมือนอยู่คนละขั้วให้เชื่อมเป็นหนึ่งเดียวกัน (พระไพศาล วิสาโล. รากฐานของสันติวิธี . [ออนไลน์]) โดยความน่าอยู่ของชุมชนเป็นสิ่งที่แต่ละชุมชนจะเป็นผู้กำหนด

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาด้านความสุขในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยหลักธรรมเพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนมีความสุขสงบโดยซึ่งในหมู่บ้านลิขวา ตำบลไผ่ทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นหมู่บ้านของชาวพุทธที่ยังมีวัฒนธรรมการนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้อยู่

ร่วมกันในชุมชนที่น่าอยู่ตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะความสงบสุข เกิดมาด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ประพฤติตนตามศีล กาย จิต และปัญญา มีการฝึกปฏิบัติตามหลักการภาวนา เพื่อพัฒนาสติ ให้เกิดปัญญาโดยลำดับ อันจะสร้างความสุขสงบในชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชน น่าอยู่ นำพักพิงอาศัยของสังคมได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาแนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของ หมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาหลักคิหิสุขใน พระพุทธศาสนาเถรวาท สภาพความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และแนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของ หมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักคิหิสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept interview) ซึ่งขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องเช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

(1) พระสงฆ์จำนวน 5 รูป (2) ผู้นำหมู่บ้าน 5 คน (3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 5 คน และ(4) ประชาชนจำนวน 10 คน รวม 25 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งเชิงเนื้อหา ภาษาและโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปช้นำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. หลักคิหิสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท

คิหิสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏในสังคาลกสูตร (ที.ปา. (ไทย)11/242-274/194-218) กล่าวว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ให้เป็น คิหิวินัย คือ วินัยคฤหัสถ์ หรือศีลสำหรับชาวบ้าน หรือศีลสำหรับประชาชน หลักที่ทรงสอนในสูตรนี้ คือ

คิหิสุข 4 หรือกามโกคิ 10 ความสุขของผู้ที่มีการใช้ชีวิตอยู่อย่างธรรมดาทั่วไปความสุขของคฤหัสถ์ หมายถึง ความสุขทางกาย และความสุขทางใจ ไม่มีความวิตกเป็นทุกข์ในการดำเนินชีวิต หลักคิหิสุขได้แบ่งความสุขของคฤหัสถ์ออกเป็น 4 ประเภท หรือเงื่อนไขความสุข 4 ประการ คือ

(1) อตถิสุข สุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม* หรือความสุขสิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การทำงาน สร้างฐานะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (เงินทอง) อันจะบันดาลให้มีความสุข

(2) โภคสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่หามาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์หรือสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เมื่อมีทรัพย์ ต้องรู้จักใช้จ่ายบำรุงตนเอง ครอบครัว ให้พอเหมาะพอควร ไม่ตระหนี่เกินไป ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป คือ ไม่เกินตัว และให้มีเหลือเก็บไว้บ้าง

(3) อนณสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร เพราะฉะนั้น อย่าพยายามก่อหนี้ยืมสินผู้อื่น

* อัง.จตุกก. (ไทย) 21/62/91,

(4) อนุวัชชสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใครๆ ก็ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือเป็นความสุขเกิดจากการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนชุมชนสิ่งแวดล้อมและสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558:147)

ดังนั้น ชีวิตคฤหัสถ์หรือฆราวาสจะต้องมีหลักในการแสวงหาและเสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ที่ถูกต้องตั้งงามมุ่งพัฒนาชีวิตให้สูงขึ้นด้วยการมีศีลเป็นพื้นฐาน มีสมาธิเป็นท่ามกลาง และมีปัญญาเป็นที่สุด ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแบ่งวิถีฆราวาสออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ และมี 10 จำพวก ซึ่งเรียกว่า “กามโกศ 10 คือ

กลุ่มที่ 1 แสวงหาโดยไม่ชอบธรรม 3 จำพวก ได้แก่ 1) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยไม่ชอบธรรม ด้วยการทารุณกดขี่ข่มเหง ได้มาแล้วไม่ใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 2) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยไม่ชอบธรรม ด้วยการทารุณกดขี่ข่มเหง ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 3) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยไม่ชอบธรรม ด้วยการทารุณกดขี่ข่มเหง ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข ทั้งแจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดี

กลุ่มที่ 2 แสวงหาโดยชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง มี 3 จำพวก ได้แก่ 1) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ไม่ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ได้มาแล้วไม่ใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำ ให้เป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 2) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ไม่ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข แต่ไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 3) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ไม่ทารุณกดขี่ข่มเหงบ้าง ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข ทั้งแจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดี

กลุ่มที่ 3 แสวงหาโดยชอบธรรม มี 3 จำพวก ได้แก่ 1) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี่ ได้มาแล้วไม่ใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำ ให้เป็นสุขทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 2) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี่ ได้มาแล้วใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำ ให้เป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำความดี 3) บางพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี่ ได้มาแล้วไม่ใช้เลี้ยงตนให้อิ่มหนำ ให้เป็นสุข ทั้งแจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดีแต่เขายังยึดติดสยบยอมมัวเมา ยังหมกมุ่น บริโภคโคคะเหล่านั้น โดยไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้น ไม่เป็นนายเหนือโภคทรัพย์

พวกพิเศษกลุ่มที่ 4 แสวงหาโดยชอบธรรม และบริโภคใช้สอยอย่างรู้เท่าทัน มี 1 จำพวก คือพวกแสวงหาโภคทรัพย์สิ่งเสพบริโภคใช้สอยโดยชอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี่ ได้มาแล้วใช้

เลี้ยงตนให้อิ่มหนำให้เป็นสุข แจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดี และไม่ยึดติด ไม่สยบยอมมัวเมา ไม่หมกมุ่นบริโภคโภคะเหล่านั้น โดยรู้เท่าทันเห็นโทษ มีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้น เป็น นายเหนือโภคทรัพย์ (ส.สพ.(ไทย)18/631-643/408-415.)

จะเห็นได้ว่า คติสุขนี้ เป็นเครื่องชี้วัดความสุขของผู้ครองเรือน ได้เป็นอย่างดี เพราะ การดำเนินชีวิตในสามข้อแรกเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจดี มีที่มาจากพระสูตรว่าด้วยการ ใช้สอยบริโภค คือ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาบ่งบอกของการบริโภครวมถึงสิ่งเสพบริโภคใช้ สอยปรากฏชัดครั้งแรกในอัครคัมภีร์สูตรซึ่งในพระสูตรดังกล่าว แสดงให้เห็นการเกิดขึ้นของ จักรวาล โลกมนุษย์และสรรพสิ่ง ตลอดถึงแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของการบริโภคใช้สอย อารย ธรรมวัฒนธรรม วิถีชีวิต การแบ่งชนชั้นทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงวิกฤตปัญหา ต่างๆ ทางสังคม หรือกล่าวให้สั้นก็คือ วิวัฒนาการ (Revolution) ของโลกทั้งด้านเจริญและด้าน เสื่อมหรือด้านเกิดดับสลับหมุนเวียนไปตามเหตุปัจจัย

2. สภาพความสุขของชุมชนหมู่บ้านลิขวา ตำบลไผ่ทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่บ้านลิขวาตำบลไผ่ทรินทร์ เป็นตำบลใหม่ที่แยกมาจากตำบลหนองกระทิง ในปี พ.ศ.2518 ซึ่งตำบลหนองกระทิง เป็นพื้นที่กว้างได้แยกออกมา 4 ตำบล คือ ตำบลไผ่ทรินทร์ ตำบลไทยสามัคคี ตำบลห้วยห้วยหินและตำบลสระแก้ว สำหรับ 3 ตำบลหลังได้แยกไปขึ้นอยู่กับ อำเภอนองหงส์ ส่วนตำบลไผ่ทรินทร์ขึ้นอยู่กับอำเภอลำปลายมาศ ซึ่งหมู่บ้านลิขวา มี 176 ครัวเรือน มีประชากรเป็นชายจำนวน 438 คน หญิง 429 คน รวม 867 คนพื้นที่ทั่วไปของตำบล เป็นที่ราบสูง ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลหนองกระทิง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลห้วยแคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม รับจ้าง เลี้ยงสัตว์

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,015 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,400 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

การเดินทาง

เดินทางโดยรถประจำทาง ลำปลายมาศ-หนองกี่ และลำปลายมาศ-หนองหงส์ ห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ประมาณ 45 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอลำปลายมาศประมาณ 15 กิโลเมตร

สภาพความสุขของชุมชนหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. อึดอึด สุขอันเกิดจากการมีทรัพย์สิน ชาวบ้านสีชวาได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการประกอบสัมมาอาชีพที่ดำรง ทำให้การประกอบอาชีพมีความมั่นคงไม่ต้องดิ้นรนขัดสนมากนัก ทั้งนี้เพราะการทำเกษตรผสมผสานช่วยลดภาระเรื่องค่าใช้จ่ายด้านอาหารลงได้มาก ชาวบ้านปลูกพืชผักต่างๆไว้กินเองเกือบทั้งหมด ดังคำพูดที่ว่า“ปลูกทุกอย่างที่อยากกิน กินทุกอย่างที่ปลูก เหลือจากกินแล้วแจก เหลือจากแจกแล้วขาย”

หลักอาชีพปารีสุทธิศีล คือการเลี้ยงชีพชอบ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรตลอดจนผู้นำชาวบ้าน ได้นำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมล้วนประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตพื้นฐาน ถึงแม้ว่าการทำเกษตรผสมผสานจะไม่ได้สร้างความร่ำรวยให้แก่เกษตรกร แต่ก็สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเพียงพอ และมีความสุขจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่พวกตนรัก การประกอบสัมมาอาชีพจะตามหลักพระพุทธศาสนาของเกษตรกรนั้น ทำให้เกษตรกรมีปัจจัย 4 ที่พอเพียงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แต่ไม่มุ่งหวังว่าจะต้องมีให้มาก แต่มุ่งให้ทำงานอย่างเต็มที่ มากกว่าจะมามุ่งแต่เรื่องทรัพย์สินเงินทอง ทั้งนี้เพื่อพุงให้ร่างกายสามารถดำรงชีวิตอยู่เพื่อพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้องกวมเจริญยิ่งขึ้นไป

2. โภคสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์สิน คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์สินที่หามาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพเลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์หรือสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สินเมื่อมีทรัพย์สิน ต้องรู้จักใช้จ่ายบำรุงตนเอง ครอบครัว ให้พอเหมาะพอควร ไม่ตระหนี่เกินไปไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป คือ ไม่เกินตัวและให้มีเหลือเก็บไว้บ้างจากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า เกษตรกรของชุมชนบ้านสีชวามีการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพการงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แต่เกษตรกรก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง และมีความสุขจากการประกอบอาชีพที่พวกตนรัก ซึ่งถือเป็นการใช้หลักหลักอาชีพปารีสุทธิศีลบนพื้นฐานของฉันทะและปัญญา คือมีความพึงพอใจและรักในอาชีพของตน แสวงหาทรัพย์สินมาด้วยความสุจริต ซึ่งตรงกันข้ามกับดัชนีตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตทางตะวันตก คือ ต้องมีการศึกษาสูงๆ เพื่อที่จะทำงานในตำแหน่งที่ดี อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

3. อนนสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์สิน คือ ความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร เพราะฉะนั้น อย่าพยายามก่อหนี้ยืมสินผู้อื่น จากการศึกษาวิจัยภาคสนามของชุมชนบ้านสีชวา จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่มีระเบียบวินัยและรักษากฎกติกาของกลุ่มโครงการที่ตนเข้าร่วมเป็นสมาชิก ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสุข โดยเฉพาะหลักปฏิบัติที่เป็นตัว

ควบคุมพฤติกรรมของคนแต่ละคนได้แก่ ศีลห้า ดังนั้น การที่ในชุมชนบ้านสีखाได้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ทำให้คนในชุมชนล้วนแต่ประพฤติทางกายและทางวาจาเคารพในกฎระเบียบ ทำให้ชุมชนไม่มีปัญหาการขัดแย้ง หรือการผิดใจกัน ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ สามารถนำไปศึกษาเป็นตัวอย่างได้ เป็นอย่างดี เพราะสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อทำเป็นประจำจะเกิดความเคยชินจนเป็นวัฒนธรรมของชุมชนไปโดยปริยาย ไม่ใช่เรื่องที่ต้องอาศัยการบังคับหรือควบคุมแต่อย่างใด

4. อนุวัชชสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใครๆ ก็ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือเป็นความสุขเกิดจากการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนชุมชน สิ่งแวดล้อมและสังคมรูปแบบการบริโภคปัจจัย 4 โดยเฉพาะเรื่องอาหาร เน้นการบริโภคอย่างพอประมาณ โดยกล่าวว่า การรับประทานควรให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในแต่ละมื้อและจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความใคร่ครวญก่อนบริโภค ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่างถูกต้องเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย และจากการที่ชุมชนใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจหลักปรัชญาในการดำรงชีวิตแบบวิถีพอเพียงอย่างดี ทำให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ตีงามเหมาะสม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการที่เกษตรกรได้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ หากมองในบริบทที่เป็นองค์รวมแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักธรรม คือ ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการให้ทานเป็นตัวนำขับเคลื่อน ทำให้วิถีชีวิตและวิถีแห่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินไปอย่างเกื้อกูล สุขความสุขอย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวของท่านผู้รู้ที่ว่า “มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ดี ธรรมชาติยั่งยืน” และหากจะมองถึงหลักธรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกษตรกรบ้านสีखाได้ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิต

3. แนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีखा ตำบลไพทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีखा ตำบลไพทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ คือการการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์สตรี/กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์/หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีการรับฝากเงิน ให้ครัวเรือนท่านมีการวางแผนการใช้เงิน มีการจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายภายในครัวเรือน มีการอบรม/เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ร่วมกัน คนในครัวเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดหรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผล

ในทางพระพุทธศาสนามองว่า บรรดาความสุข ทั้ง 4 นี้ อนุวัชชสุขมีค่ามากที่สุด เพราะจะทำให้ชีวิตในการครองเรือนประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างที่ดีมีสติสัมปชัญญะในการจ่ายทรัพย์ที่หามาได้ โดยพิจารณาถึงคุณและโทษให้มีอิสระหลุดพ้นเป็นนายเหนือโภคทรัพย์หรือกล่าวในแง่หนึ่งนั้น เมื่อมีอนุวัชชสุขแล้วสุขทั้ง 3 จะตามมา สรุปย่อๆ ว่าสุขของคฤหัสถ์ทั้ง 4 ข้อ นั้น ได้แก่ (1) สุขมีทรัพย์ไว้ (2) สุขได้ใช้ทรัพย์ที่มี (3) สุขเพราะหนี้หมด (4) สุขหมดจดเพราะหน้าที่การงานดีงาม ที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประโยชน์ของคิหิสุข คือ

1.1 ประโยชน์ส่วนตัว การใช้บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มีอัครัญสูตรเป็นต้น และในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นถือว่า ปกติผู้บริโภคจะมุ่งประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงคือ เพื่อชีวิตดำรงอยู่รอด ดำเนินต่อไปได้ไม่สะดุดติดขัด และพัฒนาชีวิตตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากมนุษย์ได้รับประโยชน์ คือ ได้สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตจากสิ่งเสพบริโภคใช้สอยหรือปัจจัย 4 อย่าง ทั้งผ้า อาหาร บ้าน ยารักษาโรค ล้วนมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางร่างกาย (กายภาพ) และจิตใจ (จิตภาพ) เพราะมนุษย์ได้รับประโยชน์และเห็นประโยชน์ต่างๆ จึงได้เรียนรู้ในการวางท่าทีและวิธีปฏิบัติต่อปัจจัย 4 อย่างถูกต้องเหมาะสมด้วยความรู้จักพอดี และพิจารณาในการเสพบริโภคใช้สอย

1.2 ประโยชน์ต่อสังคม นอกจากประโยชน์ส่วนตัว ที่มนุษย์ได้รับโดยตรงจากการเสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 คือได้รับคุณภาพชีวิตแล้วนั้น เนื่องจากมนุษย์คือสัตว์สังคมรวมตัวกันดูแลรักษาจัดสรรปันส่วนหรือแบ่งผลประโยชน์จากสิ่งเสพบริโภคใช้สอยหรือปัจจัย 4 ช่วยกระตุ้นหล่อหลอมให้มนุษย์รู้จักสร้างวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้นมาช่วยดูแลมนุษย์ให้รู้จัก คิดเรียนรู้ พัฒนาชีวิตในด้านการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่างมีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนประเพณีอันดีงามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.3 ประโยชน์ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ของมวลมนุษยชาติ มิได้ถูกผลักดันหรือกระตุ้นด้วยอำนาจความอยาก หรือกิเลสตัณหาที่จะเสพบริโภคใช้สอยอย่างเดี๋ยวทุกกรณีไป แต่แฝงไปด้วยการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากสิ่งเสพบริโภคใช้สอย จนเห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อวิจัย อนุรักษ์ ขยายพันธุ์ เพาะชำ ปลูก สงวนรักษา หรือความจำเป็นในการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ผลักดันให้เกิดกิจกรรมฟื้นคืนชีพความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ให้

ดำรงอยู่ได้ ไม่เสื่อมสลายไป เพราะปกติมนุษย์มักไม่ปกป้องสิ่งที่ตนไม่ได้ประโยชน์ (บริบูรณ์ ศรืธา, 2554 :20)

2. โทษของคหิสุข

2.1 โทษต่อตนเอง การบริโภคใช้สอยอย่างผู้ครองเรือน เนื่องจากมนุษย์ได้ถูกแรงผลักดันในคือกิเลสตัณหาส่วนตัว และแรงผลักดันนอกคือกระแสอิทธิพลการบริโภคนิยมในสังคมให้เสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ทั้งผ้า อาหาร บ้าน ยา เพื่อเป้าหมายเชิงสัญญา 4 ประการ ได้แก่ เพื่อเล่น มั่วเมา ประดับประดา และตกแต่ง กระทั่งเกิดผลกระทบทั้งในทางกายภาพภายนอกคือ ปัญหาสุขภาพ ความปลอดภัย โรคภัยไข้เจ็บ ความลำบาก ทางจิตภาพภายในใจคือ จิตใจเร่าร้อนทุนทรายหมกมุ่นในการแสวงหาสิ่งเสพบริโภคใช้สอยไม่จบสิ้นด้วยวิถีแห่งทุจริต ละเมิดคุณค่าหรือคุณธรรมต่างๆ ในตน เช่น ความสันโดษพอดี กลายเป็นผู้มักมากโลภอยากได้ ใคร่ครอบครอง โกรธจัด ทำลายล้างเมื่อถูกขัดขวางไม่สมปรารถนา หลงในตนเอง และในสิ่งเสพบริโภคใช้สอย นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ

2.2 โทษภัยต่อสังคม เนื่องจากมนุษย์คือสัตว์สังคม มักรวมตัวเพราะผลประโยชน์จากสิ่งเสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 สร้างวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้นมา การที่มนุษย์รู้จัก คิดพัฒนาชีวิตในการดัดแปลงเครื่องมือเทคโนโลยี เพื่อนำเอาทรัพยากรมาแปรสภาพเป็นสิ่งเสพบริโภคใช้สอยหรือปัจจัย 4 อย่างมีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนประเพณี แต่เนื่องจากมนุษย์ไม่รู้จักหยุดคิดในการแสวงหาสิ่งเสพบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 คนกลุ่มหนึ่ง (ซึ่งมีจำนวนน้อยแต่มีอำนาจทางการเมือง การเงิน คุณสื่อ) คอยแต่จะกระตุ้นคนจำนวนมากให้แข่งขัน เลียนแบบ เอาอย่างกัน แสดงออกถึงความอยากเสพอยากบริโภคปัจจัย 4 ที่มีอยู่จำกัดอย่างฟุ่มเฟือย จนเกิดวิกฤติปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในการแข่งขันสิ่งเสพบริโภคใช้สอยจนดูเหมือนว่า วัฒนธรรมความขัดแย้งที่น่ารังเกียจกลายเป็นปกติวิสัย เป็นชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคมตามทฤษฎีของชาร์ลดาร์วินที่เชื่อว่า “ผู้เข้มแข็งเท่านั้น ที่จะอยู่รอดได้ในสนามและบนเวทีแห่งการแข่งขันของแกมชีวิตมนุษย์ในสังคม” (นันทวรรณ แดงน้อย, 2552:72) แต่การต่อสู้ดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้คนอ่อนแอภายในคือแพ้ใจตนเองแล้วควบคุมตนเองไม่ได้ ก่ออาชญากรรมสร้างปัญหาต่างๆ ทับซ้อน ทำลายสันติสุขละเมิดกฏกติกาสังคม การบริโภคทั้งสองแบบคือแบบขโมยและแบบลูกหนี้ทำให้โจรผู้ร้าย ขโมยซุกซม และลูกหนี้เต็มเมือง

2.3 โทษภัยต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หากมองการบริโภคใช้สอยอย่างเป็นกลางด้วยความมุ่งหมายที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมเป็นหลัก อาจทำให้เกิดความคิดเชิงขัดแย้งว่าการบริโภคใช้สอยไม่เป็นประโยชน์อะไรต่อสิ่งแวดล้อมเลย หากแต่ได้สร้างความหายนะให้กับสิ่งแวดล้อมมากกว่า เหตุผลก็คือ ธรรมชาติแวดล้อมดำรงอยู่ได้ แม้โลกนี้จะมีมนุษย์ แต่ความจริงโลกยังไม่ไร้มนุษย์และนับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีน้อยและเสื่อมสภาพลง ส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ ทั้งต่อบุคคลและสังคมโลก ระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยมกำลังแข่งขันชิงพลังการเสพบริโภค เพื่อเป้าหมายเชิงสัญญา คือสุขที่ได้เสพมากกว่า

เป้าหมายเชิงสัมปชัญญะ คือสุขที่ได้พัฒนาชีวิตสู่ความดีงาม จนเกิดผลกระทบหรือเกิดโทษต่อธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติทั้งหมด เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาภาวะมลพิษในน้ำ อากาศเป็นพิษ ดินเสื่อมสภาพ ฝนกรด ไฟป่า น้ำท่วม ระบบนิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลาย สุดท้ายชีวิตมนุษย์ที่มักคิดว่าตนมีปัญหาที่สุดกำลังจะสูญพันธุ์ไปเพราะน้ำมือของตน “มานุษยนิเวศ” กำลังสูญสิ้นไปจากโลกใบนี้ ถ้ามนุษย์ไม่ปฏิวัติรูปแบบจริยธรรมการเสพบริโภคใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง

3. แนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิหิสุขของหมู่บ้านสีชวา ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 อัตถิสุข สุขอันเกิดจากการมีทรัพย์ ชาวบ้านสีชวาได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการประกอบสัมมาอาชีพที่ดีงาม ทำให้การประกอบอาชีพมีความมั่นคงไม่เดือดร้อนขัดสนมากนัก ทั้งนี้เพราะการทำเกษตรผสมผสานช่วยลดภาระเรื่องค่าใช้จ่ายด้านอาหารลงได้มาก ชาวบ้านปลูกพืชผักต่างๆไว้กินเองเกือบทั้งหมด ดังคำพูดที่ว่า “ปลูกทุกอย่างที่อยากกิน กินทุกอย่างที่ปลูก เหลือจากกินแล้วแจก เหลือจากแจกแล้วขาย”

หลักอาชีพปาริสุทธิศีล คือการเลี้ยงชีพชอบ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรตลอดจนผู้นำชาวบ้าน ได้นำหลักธรรมข้อนี้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมล้วนประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตพื้นฐาน ถึงแม้ว่าการทำเกษตรผสมผสานจะไม่ได้สร้างความร่ำรวยให้แก่เกษตรกร แต่ก็สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเพียงพอ และมีความสุขจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่พวกเขาตนรัก การประกอบสัมมาอาชีพจะตามหลักพระพุทธศาสนาของเกษตรกรนั้น ทำให้เกษตรกรมีปัจจัย 4 ที่พอเพียงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แต่ไม่มุ่งหวังว่าจะต้องมีให้มาก แต่มุ่งให้ทำงานอย่างเต็มที่ มากกว่าจะมามุ่งแต่เรื่องทรัพย์สินเงินทอง ทั้งนี้เพื่อพุงให้ร่างกายสามารถดำรงชีวิตอยู่เพื่อพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้องกงามเจริญยิ่งขึ้นไป

3.2 โภคสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอึดใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่หามาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์หรือสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เมื่อมีทรัพย์ ต้องรู้จักใช้จ่ายบำรุงตนเอง ครอบครัว ให้พอเหมาะพอควร ไม่ตระหนี่เกินไป ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป คือ ไม่เกินตัว และให้มีเหลือเก็บไว้บ้างจากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าเกษตรกรของชุมชนบ้านสีชวามีการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพการงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีฐานะที่ร่ำรวยมากนัก แต่เกษตรกรก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง และมีความสุขจากการประกอบอาชีพที่พวกเขาตนรัก

จึงถือเป็นการใช้หลักหลักอาชีพปาริสุทธิศีลบนพื้นฐานของฉันทะและปัญญา คือมีความพึงพอใจและรักในอาชีพของตน แสวงหาทรัพย์มาด้วยความสุจริต ซึ่งตรงกันข้ามกับดัชนี

ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตทางตะวันตก คือ ต้องมีการศึกษาสูงๆ เพื่อที่จะทำงานในตำแหน่งที่ดี อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้สามารถหาสิ่งเสพบริโภคด้านปัจจัย 4 ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีอรรถประโยชน์ คือ ยิ่งเสพบริโภคมากเท่าไร ถือว่ายิ่งมีความสุขมากเท่านั้น เป็นเหตุให้เกิดการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีการพิจารณาอย่างแยกคางคน มนุษย์จึงถูกชี้้นำไปโดยความอยากอันไม่สิ้นสุดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์จึงถูกกระตุ้นชี้้นำและเร่งเร้าสร้างให้เกิดความต้องการที่มากขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยมีได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่ดำรงอยู่เบื้องหลังความต้องการนั้นๆ ทำให้ทัศนะของความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด ถูกยอมรับและยึดถือมาโดยตลอดของเศรษฐศาสตร์ตะวันตกกิจกรรมต่างๆ ในทางเศรษฐศาสตร์จึงถูกพิจารณาให้ดำเนินไปเพื่อจุดมุ่งหมายในการตอบสนองต่อตัณหาอันไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งแตกต่างจากทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เกิดการแสวงหาทรัพย์และใช้ทรัพย์ที่หาได้มานั้น อย่างถูกต้องเหมาะสมตามคุณค่าแท้ตามหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ เพื่อที่จะเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

3.3 อนุสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร เพราะฉะนั้น อย่าพยายามก่อหนี้ยืมสินผู้อื่นจากการศึกษาวิจัยภาคสนามของชุมชนบ้านสีखा จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่มีระเบียบวินัยและรักษากฎกติกาของกลุ่มโครงการที่ตนเข้าร่วมเป็นสมาชิก ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความสุข โดยเฉพาะหลักปฏิบัติที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของคนแต่ละคนได้แก่ ศีลห้า ดังนั้น การที่ในชุมชนบ้านสีखाได้ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ทำให้คนในชุมชนล้วนแต่ประพฤติทางกายและทางวาจาเคารพในกฎระเบียบ ทำให้ชุมชนไม่มีปัญหาการขัดแย้ง หรือการผิดใจกัน

ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนอื่นๆที่สนใจสามารถนำไปศึกษาเป็นตัวอย่างได้ เป็นอย่างดี เพราะสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อทำเป็นประจำจะเกิดความเคยชินจนเป็นวัฒนธรรมของชุมชนไปโดยปริยาย ไม่ใช่เรื่องที่ต้องอาศัยการบังคับหรือควบคุมแต่อย่างไร

3.4 อนุวิชชสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือความภูมิใจ ความอิจฉา ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใครๆ ก็ติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือเป็นความสุขเกิดจากการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนชุมชนสิ่งแวดล้อมและสังคมรูปแบบการบริโภคปัจจัย 4 โดยเฉพาะเรื่องอาหาร เน้นการบริโภคอย่างพอประมาณ โดยกล่าวว่า การรับประทานควรให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในแต่ละมื้อ และจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความใคร่ครวญก่อนบริโภค ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่างถูกต้องเหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย และจากการที่ชุมชนใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจหลักปรัชญาในการดำรงชีวิตแบบวิถีพอเพียงอย่างดี ทำให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ตรงเหมาะสม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการที่เกษตรกรได้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ หากมองในบริบทที่เป็นองค์รวมแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นระบบการพัฒนาชีวิตของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักธรรม คือ ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการให้ทานเป็นตัวนำขับเคลื่อน ทำให้วิถีชีวิตและวิถีแห่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินไปอย่างเกื้อกูล สุขความสุขอย่างยั่งยืน ดังคำกล่าวของท่านผู้รู้ที่ว่า “มนุษย์อยู่ดี ชุมชนอยู่ดี ธรรมชาติยั่งยืน” และหากจะมองถึงหลักธรรม ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกษตรกรบ้านสีखा ได้ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมการสร้างความสุขตามหลักคิสิสุขของหมู่บ้านสีखा ตำบลไผทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ คือการการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์สตรี/กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์/หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีการรับฝากเงิน ให้ครัวเรือนท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายภายในครัวเรือน มีการอบรม/เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน คนในครัวเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- นันทวรรณ แดงน้อย, (2552), “*ศีกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการบริโภคมาใช้ในสังคมไทย*”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บริบูรณ์ ศรีทธา, (2554), “*การศึกษาหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์*”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2558), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 31, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติธรรมในเครือบริษัท สำนักพิมพ์แพรวแอนดีโฮม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539), *พระไตรปิฎกภาษาไทย*, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.